Български език / Bulgarian Language 72 (2025), 2, 9–10
Print ISSN: 0005-4283, Online ISSN: 2603-3372
doi: 10.47810/BL.72.25.02.01

История на българския език

Татяна Александрова
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“
при Българската академия на науките
t_alexandrova_@mail.bg

Настоящият брой на списание „Български език“ включва 5 статии от областта на историята на българския език с акцент върху историческата лексикология – включително от гледна точка на когнитивната лингвистика – и палеографските характеристики на текстове на новобългарски дамаскини.

В статията „Гняв, страх и радост в средновековната битка и тяхното езиково изражение“ Марияна Цибранска-Костова си поставя за цел да извлече лингвистична и културологична информация за три базови емоции по време на война въз основа на точно определен източник: Чудесата на св. Димитър Солунски от Йоан Ставракий в техния славянски превод от XIV или XV в. Доказва се, че в Чудесата се създава стандартизиран кръг от емоции или типови ситуации с повтарящи се емоционални пластове в тях – *когнитивни схеми* или *прототипи.* Страхът, гневът и радостта се описват чрез устойчив речник от думи, фраземи и символи. Правят се изводи за степента на адекватна преводимост на концептите и избора на неизвестния славянски преводач.

Калина Мичева-Пейчева разглежда „Лексемата *сажѐн* в историята на българския език“. Проследяват се нейният произход и разпространение от старобългарски, където съществува с друг фонетичен облик, отговарящ на законите на българския език, до днес. С разпространението на печатните богослужебни книги на църковнославянски през Възраждането тази лексема е изместена от руския наследник на общославянската дума. Показва се, че диалектните варианти са наследници на старобългарската лексема, поради което не могат да се представят в речникова статия за *сажѐн* като руска заемка.

Георги Митринов в статията си „Още за замяната на неродопските диалектни особености в Словото на пророк Даниил от Райковския дамаскин“ разглежда употребата на диалектна лексика от родопските говори и от други български говори, включена в текст на Райковския дамаскин (1859). Прави се съпоставка с лексика от текста първоизточник в книга на Йоаким

Кърчовски (1814). Показани са особеностите на употреба на лексиката в изходния текст с кирилска графика и в преписа с гръцка графика.

В „Нов поглед върху дамаскините от IV новобългарски тип: случаят с изгубения Берлински дамаскин“ Татяна Брага разглежда къснодамаскински сборници от IV новобългарски тип. Привеждат се нови данни за Берлинският дамаскин, дълго време смятан за унищожен, поради което досега не е бил предмет на цялостно изследване. Акцентът е върху палеографските характеристики на Берлинския и Беленския дамаскин, разглеждани като ключови индикатори за по-точното определяне на мястото на тяхното създаване. Анализират се и графичните особености, които биха могли да предоставят насоки относно личността на скриптора или кръга от книжовници, свързани с ръкописите.

Светлана Георгиева се насочва „Към типологията на един новоформиран български преселнически говор от смесен тип: обща характеристика“. Статията е посветена на *камчикския говор* (с. Камчик, Украйна), като се разкриват неговите типични черти и особеностите на тяхното функциониране. Направен е типологичен анализ на фонетико-фонологичната, морфологичната и лексикалната система на един новоформиран български преселнически говор от *смесен* тип в съпоставка с българския диалектен континуум в метрополията и с българския книжовен език.

Извън тематиката е броя е статията на Максим Стаменов „Място на глаголите за движение в аспектуалния клас на предикатите за действие“. Един от основните проблеми при приложението на широко известната аспектуална класификация на глаголите на Зино Вендлер (1957) е разпознаването с оглед на принадлежността към класа на глаголи, който е назован от автора *activity*, превеждано на български като „действие“ и/или „дейност“. В този клас могат да се включват и глаголи за движение. Разисква се проблемът как да се разграничат едни от други глаголите за движение, действие и дейност, за да се открие опорна точка, с оглед на която те биха могли да бъдат включени в един и същ клас. В статията се прави опит да се представи структурата на класа *действие* с оглед на постулата, че основополагащ за неговото тълкуване е анализът на тематичната група от глаголи за движение.

✉ *Доц. д-р Татяна Александрова*
Секция за съвременен български език
Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин“
при Българската академия на науките
бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България